

تفسیر مایکل بری بر هفت پیکر نظامی

* تفسیر مایکل بری بر هفت پیکر نظامی.

* مایکل بری.

* ترجمه جلال علوی نیا.

* انتشارات نشر نی، چاپ اول، ۱۳۸۵.

کتاب تفسیر مایکل بری بر هفت پیکر نظامی عنوان کتابی است از مایکل بری، پژوهشگر

فرانسوی. نام اصلی کتاب در فرانسه Traduit Du person par Michael Barry Lepavillon des sept princesses است،

که در سال ۲۰۰۰ م. توسط انتشارات گلیمار منتشر شده است.

کتاب در پنج فصل سامان یافته است؛ اما پیش از شروع متن کتاب، یادداشتی از مترجم آمده، تحت عنوان «درباره نویسنده». سپس «پیشگفتار نویسنده برای خواننده ایرانی» آمده که یادداشت نویسنده کتاب بر ترجمه فارسی آن است. فصل اول به شرحی درباره نظامی و زندگی و آثار اوست. در این بخش، نویسنده به سرگذشت شاعر و جایگاه او در میان شاعران عصر خود، شاهان زمان نظامی و ارتباط نظامی با آنان، بررسی آثار نظامی، شرحی در باب هفت پیکر و مخزن الاسرار پرداخته است.

فصل دوم شامل این عنوان‌هاست: سرچشمه‌های حماسه بهرام گور؛ فاتح هون‌ها؛ شاه شکارورز؛ اژدها و خدایش؛ بهرام، سرور عرب‌ها و ایرانی‌ها؛ ربودن تاج از میان دو شیر.

فصل سوم کتاب با عنوان «نظامی، شهرزاد» و «هزار و یک شب» به جایگاه نظامی در فن داستان‌پردازی و بیان پیشرو نظامی در این فن، یعنی هزار و یک شب می‌پردازد.

فصل چهارم شامل این عنوان‌هاست: عروج از هفت باروی آسمان؛ روشنایی خیره‌کننده؛ بانوی زیبا؛ نور سیاه؛ غار بهرام‌شاه.

فصل پنجم که مهم‌ترین فصل کتاب است، به تفسیر و تحلیل هفت داستان هفت پیکر می‌پردازد، به این ترتیب: ۱. افسانه شاهدخت هند در گنبد سیاه (شنبه، روز کیوان)، ۲. افسانه شاهدخت بیزانس در گنبد زرد (یکشنبه، روز خورشید)، ۳. افسانه شاهدخت خوارزم در گنبد سبز، (دوشنبه، روز ماه)، ۴. افسانه شاهدخت سقلا در گنبد سرخ (سه‌شنبه، روز مریخ)، ۵. افسانه شاهدخت مغرب در گنبد پیروزه (چهارشنبه، روز مشتری) ۶. افسانه شاهدخت چین در گنبد صندل (پنجشنبه، روز عطارد)، ۷. افسانه شاهدخت ایران در گنبد سپید (آدینه، روز زهره) در کتاب تصویر ۴۳ قطعه از نگارگری‌های استادان ایرانی بر اساس داستان‌های نظامی آمده است که به صورت رنگی چاپ شده‌اند. فهرست کتاب‌شناسی مأخذ و نمایه نام‌ها در کتاب نیامده است.

در پی اشغال سرزمین‌های قفقازی ایران، کشور عزیز ما اگرچه بخش‌هایی غنی و فرهنگ‌خیز را از دست داد، لکن قطع پیوندها و اصالت‌های مردمان این دیار به آسانی فراچنگ نیامد و تاریخ در ادوار بعدی نشان داد که حتی حاکمیت کمونیسم و الحاد نیز نتوانست خدشه‌ای به دیرینگی اصالت ایرانیان آن سوی ارس وارد کند.

جنگ‌های روس با ایران و حضور فقیهان شیعه و عالمان دین در میادین نبرد، دیگر باره به اثبات این حقیقت نشست که روحیه جهادی جاری در دین اسلام، کمک مطمئنی به ایرانیان است؛ آنچنان که تبلور این آرمان را پس از جنگ‌های روس با ایران در دوره قاجار از قتل گریبایدوف روسی تا پیروزی انقلاب اسلامی ایران می‌بینیم.

در پی جدایی شهرهای قفقازی، روحیه حسرت و ناامیدی در میان ساکنان آن سرزمین‌ها شکل گرفت. در پی آن، شاعران عصر قاجار، همگام با تحولات اجتماعی ایران پس از شکست در جنگ‌های روس، وارد عرصه آفرینش‌های ادبی شدند و به پی‌ریزی «ادبیات ضدآشغالگری» پرداختند. اهمیت کار شاعرانی که در مقابل تجاوزات روسیه تزاری به واکنش پرداختند، زمانی مشخص می‌شود که بدانیم فرهنگ و ادب ایران در اوان دوره قاجار- اوج جنگ‌های ایران و روس- به ابتدال گراییده بود و حتی با پدید آمدن سبک «بازگشت ادبی»، آخرین نفس‌های حیات خود را در جدایی از مردم و جامعه می‌کشید. وقوع جنگ‌های روس با ایران، ادبیات فارسی را به تجربه‌ای جدید از ورود به ساحت مطالعات اجتماعی و سیاسی واداشت.

پی‌نوشت

* کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی (مقاله ارائه شده به همایش حکیم نظامی گنجوی).

کتابنامه

- ریاحی، محمد امین، ۱۳۷۸، تاریخ خوی. تهران: طرح نو.
- بهبودی، هدایت‌الله، ۱۳۷۱، ادبیات در جنگ‌های ایران و روس. تهران: حوزه هنری.
- جمال‌زاده، محمدعلی، ۱۳۷۲، تاریخ روابط روس و ایران. تهران: موقوفات افشار.
- حایری، عبدالهادی، ۱۳۶۷، نخستین رویارویی اندیشه‌گران با دو رویه تمدن بورژوازی غرب. تهران: امیرکبیر.
- ذاکر حسین، عبدالرحیم، ۱۳۷۹، ادبیات ایران پیرامون استعمار. تهران: دانشگاه تهران.
- زرین‌کوب، عبدالحسین، ۱۳۷۷، پیر گنجه در جستجوی ناکجاآباد. تهران: سخن.
- کسروی، احمد، ۱۳۶۸، شهرداران گمنام. تهران: امیرکبیر.
- نظامی گنجوی، الیاس بن یوسف، ۱۳۷۸، کلیات اشعار. تهران: نگاه.